

Kap 5 : Jean Bernadotte (IV) (1800-1810) – Interregnum.

*Trötta på att massakreras inom landet,
underkastade sig fransmännen Napoleon,
som lät massakrera dem utomlands.*

Okänd fransk författare

2003 inleddes ett stort upplagt franskt projekt om Jeans väg till Sveriges tron & vad han där åstadkom. Hypotesen var inledningsvis att Jeans lysande franska ställning gjorde honom till ett självskrivet val till svensk tronföljare.

Först ut var Petiteau (2007) som försökte få Jean till en typisk medlem av Napoleontidens borgaradel: Jean var dock både typisk (advokatson, militär) & icke (neo-Jakobin, fientligt inställd till kejsardömet). Petiteau hade svårt att med de förutsättningarna förklara hans framskjutna ställning som marskalk & prins av Ponte-Corvo, men antog att det berodde på äktenskapet med Desirée Clary. Som det uttrycks i Napoleons memoarer (1823):

If Bernadotte became a marshal of France, and prince of Ponte-Corvo, and at length a king, it is to this marriage that he is indebted for all. Desirée, the reigning queen of Sweden, was the object of Napoleon's earliest attachment: he was to have married her. When he became Emperor, he took a pleasure in making his sister-in-law the wife of a marshal, a princess, and finally a queen. ... All the errors, and foolish actions of Bernadotte, during the Imperial reign, were constantly pardoned on account of this marriage.¹

Cherrier (2007) i samma projekt instämde:

ABSTRACT. As an individual in history, the example of Bernadotte, a general in the French Republic, a maréchal of the Empire and Prince of Pontecorvo highlights a political career within a society that turned classical political structures upside down. His political path raises many questions. If he had not become King of Sweden, it would have seemed to the observer that Jean-Baptiste Bernadotte was a man of missed opportunities or aborted ambitions. Using the opportunities opened up by the Revolution and its wars – he was not the only one to do this – he rose to prominence as a general and, while the frontiers between the military and politics broke down, he even became a Minister with the Directory. He left this position rapidly, however, and, during the Brumaire, missed the opportunity to assert himself, as he was suspected too strongly of neo-Jacobinism. From then on, was he no more than one of the many children of the Revolution who had no other choice but to serve the cause of the First Consul and soon to be Emperor? The answer is more subtle.

Although he was certainly just a spectator during Brumaire, he nevertheless asserted himself as one of the first batch of Maréchals. Set aside after Wagram, he obtained, however, imperial approval to be the heir to the Swedish throne. As brother-in-law to King Joseph, he was connected to the Imperial family but as opposed to those like Murat or Eugène de Beauharnais, he was able to maintain his position during the Napoleonic collapse. Finally, after being out of the spotlight for a long time, because of Napoleonic grandeur, the former Jacobin would be the only child of the Revolution to found a dynasty. Bernadotte thus reveals himself as a man of paradoxes, the result of his itinerary that we need to examine in the light of Napoleon's

---

¹ Bonaparte red. 1823: del 1, ss. 219-232.

career. Both men fought to acquire and monopolise political resources, in a quest for legitimacy during an era that had thrown out traditional forms. More than opportunism or a simple science of circumstances, it appears that Bernadotte's career path was an example of consummate political art, which political science, through the theory of mobilisation, can shed some light upon.

Jeans försiktiga agerande förklaras av Cherrier med att han efter ett liv i kasernerna & i fält inte hade någon egentlig politisk bas. Han var känd, på sina håll beundrad, men saknade både politisk trovärdighet, ”förbindelser” (=nätverk) & förmögenhet att driva sina intressen. Det skulle ändra sig. De kommande 10 åren avancerade hans kollegor i *la famille de Sambre-et-Meuse* i graderna och kunde hålla honom om ryggen, han fick politiska, administrativa & diplomatiska uppdrag som han den här gången skötte med föredömlig försiktighet, han hade som ”regimkritiker” i tronens närhet ett brett politiskt stöd från både vänster & höger och han samlade pengar i ladorna. Freden, familjelivet & umgänget med civilister var också nyttig för hans person. Jean började lugna ned sig. Varje dag var inte den sista. Han läste mycket, även klassikerna, och rörde sig i societeten. Ytterligare ett memoarutkast:

Han träffades icke på andra ställen än hemma, då han icke upptogs af göremål. Han hade ett litet landställe i vestra delen af Paris vid Mousseaux, der han anlagt en park. Der hade han också en hind som tog föda ur hans händer, eller lade sig ned vid hans fötter. Han öfverlemnade sig här åt en stillhet som hade karakter af melankoli. Dit återgick han snart när omständigheterna bragt honom ut ibland människorna. Lugnet, modren, sonen och hemmet voro allt för honom – honom som ett par år förut satt i rörelse stora arméer och utvecklat en icke vanlig verksamhet.²

1805 tog detta Jeans ”halvcivila” liv slut. Jean tvingades trots sin ”förtidspensionering” att återgå i aktiv tjänst. Jag gör några nedslag i hans karriär 1800-1810:

1800-01-24 till ?	Medlem av Conseil d'État (≈svenska statsrådsberedningen).
1800-04-18 till 1802-05-21	<i>Général en chef</i> västarmén: Pacificering av chouan-upproret.
1802-03-25	[Freden i Amiens.]
1802-12-31	Utnämning: Guvernör av Louisiana, ambassadör i Washington.
1803	[I onåd.]
1804-05-19	Marskalk av Frankrike, medlem av senaten (=franska överhuset).
1804-05-14 till 1805	Militär guvernör av Hannover & krigstjänst.
1806-06-05	Adlad till prins av Ponte-Corvo.
1807-07-14 till 1809	Militär guvernör av Hamburg-Bremen-Lübeck & krigstjänst.
1809-07 till 1810-06	[I onåd.]
1810-06-25	Löjtnant C O Möllers besök.

Jeans politiska uppdrag i Conseil d'État & senaten har inte uppmärksamrats – han hade för ringa inflytande – men det var hans politiska skolning inför kungaämbetet.

*

² Memoarutkast av Karl XIV Johan. I: Swederus 1877: s. 501. [Ur Berndt von Schinkels samling.]

Jean utnämndes den 18 april 1800 till *Général en chef* för Väst-armén, med huvudsakliga uppgift att pacificera Bretagne, där rojalisterna hade ett starkt fäste. Han förefaller ha skött uppdraget väl, men visade en sådan påfallande brist på entusiasm för det Bonapartska styret att denne, helt korrekt, misstänkte honom för stämplingar. Jean umgicks med den politiska opposition och med regimmotståndare som Lafayette, Constans, Mme de Staël & Mme Récamier, med vilka han diskuterade medel för att begränsa Napoleons makt.³

För att få sina oppositionella generaler ur vägen försökte Napoleon placera dem på i och för sig välbetalda diplomattjänster utomlands. I Jeans fall som guvernör av Louisiana eller ambassadör i Rom eller Washington. Jean slingrade sig, saker kom i vägen och det rann ut i sanden. I och med freden i Amiens den 25 mars 1802 sattes ett stort antal officerare på halv sold, möjligen också Jean. Det finns en episod om hans ekonomiska problem denna tid:

1802 eller -03 hjälpte hans svåger & Napoleon honom ur en felslagen börsspekulation där han skall ha skuldsatt sig med summan 400 tusen franc (cirka 20 miljoner SEK i dagens penningvärde) i lånade pengar (möjligen av general Pierre Augereau.) Lånet tycks ha haft med Louisiana att göra: antingen gällde det ett landköp eller investeringar i slavhandeln.⁴ Jean kastade sig vid tillfället bokstavligen för Napoleons fötter, och lovade honom evig trohet i utbyte mot hjälp att betala tillbaka lånet. Napoleon trodde hans beteende var allvar, men det var (som oftast med Jean) bara teater. Ännu 1815 var Napoleon rasande vid minnet: ”Han är en aktör i romersk kostym, som på slump deklamerar några vackra verser om frihet, heder, ära och som har alla en teatervaktmästares böjelser: han skall aldrig komma ifrån det.”⁵

Därefter saknade Jean ett helt år arbetsuppgifter. Vad han gjorde är oklart. Han skall en längre tid ha legat sjuk. 1804, inför kejsardömet, lovade han åter Napoleon sitt stöd. Det finns inga uppgifter om hur eller varför, men kanske var hans ekonomi, som ovan antyds, på fallrepet. Hans utnämning till Marskalk av Frankrike, senare prins av Ponte-Corvo, gav honom både ära & pengar. Något särskilt förtroende verkar dock inte Napoleon ha haft för honom. Höjer sammanfattar:

Bernadottes opposition under konsulatet förklarar emellertid i mycket ett par egenheter i hans ställning under de följande fem åren. Han nyttjas oavbrutet i tjänst utanför Frankrikes gränser: Hannover, Ansbach, Hamburg, Dresden. Härigenom håller Napoleon honom fjärran från intrigspelet i Paris, samtidigt som Bernadotte beredes möjlighet att verka i en relativt självständig ställning utan att stå under kejsarens omedelbara tryck. Vidare ger Napoleon honom ej gärna befälet över franska trupper utan över utländska: bajrare, spanjorer, holländare, danskar, polacker och saxare. I detta fall hava emellertid säkerligen även Bernadottes vinnande personliga egenskaper och förmåga att behandla människor spelat en viktig roll. När sedan Bernadotte efter fem år för första gången kommenderar franska trupper på fransk mark, tillspetsas förhållandet mellan honom och kejsaren i en ny, svår kris, ur vilken först kallelser till Sverige skulle befria honom för att skänka honom möjlighet till en helt självständig verksamhet och giva honom en varaktig plats i Europas historia.⁶

³ Höjer 1939: ss. 260-261.

⁴ Olivier 2010.

⁵ de Suremain 1902: s. 329. [Brev från greve Charles-Louise de Sémonville, 1816-05-25.]

⁶ Höjer 1939b: s. 275.

Krisen som Höjer syftar på är deras konflikt under slaget vid Wagram, som slutade i att Jean den 10 juli 1809 skildes från tjänsten. På ett missförstånd beordrades han därefter till Antwerpen för att hjälpa till i deras försvar. Napoleon skickade Fouché ett brev där han beklagade situationen:

Ni skall låta honom veta, att jag varit missnöjd med hans dagordning till sachsarne,¹ hvilken åsyftar att tilldela dem en ära, som de icke förtjäna, alldenstund de varit på flykt hela dagen den 6; att jag icke varit mindre missnöjd med hans dagordning till nationalgardisterna, i hvilken han säger, att han icke hade mer än 15,000 man, medan jag hade 60,000 man vid Schelde; att det, äfven om han icke hade haft mer än 10,000 man, är brottsligt af en general att upplysa fienden och Europa om sin styrka; att han icke har takt; att jag i fråga om förhållandena till Sverige² varit missnöjd med att han provisoriskt beviljat svenskarnes framställning och därmed komprometterat mig i förhållande till ryssarne; att han mottager bref från en hop intrigmakare i Paris; att jag vet, att han icke är nog enfaldig att sätta tro till deras meddelanden, men att detta icke är passande; att jag icke kan tåla intriger; att det är hans plikt och hans intresse att icke gå afvägar; att han bör jaga denna slyna³ ifrån sig och icke tåla, att hon skrifver till honom; att, om han icke det gör, blir han olycklig. Prinsen af Ponte Corvo har förvärfvat mycket penningar i Hamburg; han har äfven förvärfvat penningar i Elbing; det är detta jag har att tacka, för de dåliga polska affärerna och för bataljen vid Eylau. Jag är trött vid intrigmakare, och det är en skandal, att en man, som jag öfverhopat med välgärningar, lånar sitt öra åt uslingar, som han känner och som han kan bedöma (apprécier). Ni skall säga honom, att han icke mottagit en människa eller erhållit ett bref, utan att jag vetat därom; att jag känner den ringa vikt han fäster därvid; men att underhålla brefväxling med dessa människor och att taga emot dem, det är att uppmuntra dem.⁷

-----
¹ Efter slaget vid Wagram i juli 1809.

² Våren 1809, då svenska regeringen gjorde framställning om vapenstillestånd för fredsunderhandlingars öppnande.

³ Antagligen Mme de Staël.

Därefter saknade Jean under ytterligare ett år arbetsuppgifter. Vad han gjorde är okänt. När löjtnant C O Mörner den 25 juni 1810 kontaktade honom stod han i begrepp att tillsammans med hustru, barn & tjänstefolk besöka kurorten Plombier. Förmodligen var han rastlös och beredd till vad som helst – även att ta sig an svenskarnas sak.

---

⁷ Alin 1899b: ss. 60-61.